

Inleiding door Mia Douterlungne

Beste genodigden,

Welkom op het colloquium 'onderwijskwaliteit op tafel'. Het doet deugd om zoveel mensen terug te zien na twee jaar. Zenuwachtig omdat het ook mijn afscheid is maar de regie van het colloquium heb ik alvast in eigen handen, onze voorzitter neemt het dan over en jullie nemen het dan helemaal over bij de receptie. That's the deal for today!

We zijn aan het bekomen

Aan het bekomen van een pandemie die ons twee jaar in de ban hield en nog altijd houdt. Voor mij en mijn gezin was het een persoonlijke rollercoaster die gelukkig goed afgelopen is, maar ook het meest indringende tijdsslot in mijn leven waar ik echt aan den lijve voelde dat de samenleving onder druk stond. Er moesten keuzes worden gemaakt. Men nam dezelfde woorden in de mond van vrijheid en gelijkheid en solidariteit maar die kregen verschillende invullingen. We hebben momenten van samenwerking gezien en solidariteit maar ook van polarisatie en verdeeldheid. Ook in het onderwijsveld is men nog aan het bekomen : veel inzet en solidariteit maar dikwijls was het pompen of verzuipen en alle negatieve maar ook positieve gevolgen zijn nog niet zichtbaar.

Gelukkig hebben de buffers van sociale zekerheid goed gewerkt: die robuuste verzekeringsmechanismen houden ons sterk en weerbaar. Al heel vlug kwam het belang van een goede toegankelijke zorg bovendien, een goed uitgebouwde sociale zekerheid en het belang van onderwijs als publiek goed : hou de scholen zolang mogelijk open. Maar de coronacrisis is geen gelijkmaker : er zijn duidelijk winnaars en verliezers in eigen land en ook mondiaal. De zogenaamde K-curve waarvoor wetenschappers waarschuwden twee jaar geleden. En we zien die winnaars en verliezers ook in het onderwijs.

Nu zitten we in een stadium van: niemand wil nog veel te maken hebben met die crisis, het is genoeg geweest, we moeten ermee leren leven, er zijn relanceplannen en projecten, er is bovendien een nieuwe uitdaging door de oorlog in Oekraïne die ons confronteert met nieuwe geopolitieke vraagstukken.

Ja, we willen ademruimte maar moeten we dit momentum toch niet aangrijpen niet alleen voor kortstondige relances en verdere uitbouw van een sterk crisisbeleid, maar ook om de weefselfouten die naar boven gekomen zijn in die sociale bescherming eruit te halen zodat die beter aansluit bij de noden van de samenleving? Sommige wetenschappers en politici roepen daartoe al op: **laat ons gaan voor een vernieuwd en verbreed sociaal contract**. Een waarbij de sociale bescherming beter aansluit bij de noden van de samenleving. Ik hoop dat we dit momentum niet missen en ook niet voor onderwijs. En dan denk ik:

De Vlor is aan zet

De Vlor met als opdracht om samen met het middenveld - de 300 leden - te overleggen en te adviseren over de kwaliteit van onderwijs als publiek goed vanuit pedagogische, onderwijskundige en maatschappelijke criteria.

De Vlor op het kruispunt tussen praktijk, wetenschap en beleid. Dat vind ik de sterkte van de Vlor en zo heb ik de organisatie proberen verder uit te werken samen met het secretariaat en met alle Vlor-leden.

De praktijk en het middenveld. De coronacrisis toont ten voeten uit wat de waarde is van dat middenveld en waartoe het in staat is : er kon snel geschakeld worden in de praktijk tijdens de crisis dankzij overleg met het middenveld, het middenveld zorgde ook mee voor een warme solidariteit, maar is ook wegbereider voor een sterkere harde solidariteit.

Goed beleid vraagt ondersteuning van een sterk middenveld. Ik merk dat heel goed in de Vlor waar onderwijskoepels, onderwijsvakbonden, ouderverenigingen, scholieren en studentverenigingen, socio-culturele en socio-economische actoren met elkaar in debat gaan. Het middenveld detecteert problemen op het veld, weet wat er leeft, bouwt deskundigheid op en is bereid om moeilijke beslissingen te nemen die ook te verantwoorden zijn naar de achterban. Het vormt een dam tegen steekvlampolitiek, neemt het op voor groepen die niet mondig zijn en creëert gedragenheid. Het zorgt ervoor dat het werkveld mede-eigenaar wordt van de wetgeving.

De wetenschap

Goed beleid vraagt ook goed onderzoek. Onderzoeken zijn een belangrijke bron van informatie om onze adviezen te onderbouwen. Wetenschappers helpen ons om onderwijs te vatten als een complexe werkelijkheid, die werkelijkheid te evalueren, te contextualiseren en ook te nuanceren. Die ene waarheid bestaat niet : we zoeken naar nieuwe antwoorden maar ook naar nieuwe vragen. In de Vlor geven we veel aandacht aan kennisdeling met onderzoekers. Ik geloof echt in academisch activisme waar onderzoekers in het publieke debat springen. Doen ze dat niet dan ontzeg je het debat heel wat intellectuele zuurstof.

Het beleid

Goed beleid is gesteund op dialoog. In een democratie kan dat: een democratie vraagt die publieke beleidsruimte. De Vlor heeft een plaats in die ruimte. Hij is een deel van de representatieve democratie waar rekening wordt gehouden met grondrechten, de rechtsstaat en het parlementair debat.

Soms eisen we die plaats zelf op, soms moet die echt gezocht worden naast andere gremia van overleg om te kunnen wegen niet alleen op het eind van een proces van beleidsvoorbereiding.. We merken dat nu ook weer bij het probleem over het lerarentekort. Al in 2008 wou de Vlor een verkenning houden over het lerarenberoep maar dat werd afgebroken en getrokken naar het sociaal overleg tussen werkgevers en werknemers. De Vlor heeft dan wel nog standpunten ingenomen rond lerarenopleidingen en het beroepsprofiel en het lerarentekort aangekaart in zijn memorandum voor deze regering en zelf een project rond de leraar opgezet. U hoort er meer over in een van de sessies. Het probleem is gekend, verschillende oplossingen zijn ook gekend. Kwestie is nu aan welke tafel vooruitgang kan geboekt worden en hoever het beleid wil of kan springen om tot oplossingen te komen.

De Vlor dus op het kruispunt tussen praktijk, wetenschap en beleid en met als missie te overleggen en te adviseren over de kwaliteit van het onderwijs.

En zo komen we tot het onderwerp van vandaag:

De onderwijskwaliteit op tafel

Wat is goed en kwaliteitsvol onderwijs? De hamvraag waar heel veel meningen over zijn.

Hebben we ook gemerkt in dit huis waar het thema vorige week veel aandacht kreeg door dalende leerresultaten in een aantal domeinen zoals wiskunde, wetenschappen en begrijpend lezen. Aangetoond door Vlaamse peilingsproeven en internationale testing. Politici hebben verschillende visies over kwaliteit van onderwijs en in mogelijke oplossingen. Grofweg geven de eerder rechtse politieke stromingen in hun oplossingen meer gewicht aan efficiëntie en linkse politieke stromingen meer aan rechtvaardigheid.

Ook bij de wetenschappers leven verschillende visies over goed of kwaliteitsvol onderwijs. En afhankelijk van dat perspectief werpen ze een ander licht op de werkelijkheid. We hebben de oefening gemaakt met 15 wetenschappers uit verschillende disciplines vanuit die vraag: wat is kwaliteitsvol onderwijs en hoe pas je dat toe op het vraagstuk: hoe omgaan met verschillen tussen leerlingen? In het boek 'Spots op onderwijs' vind je die verschillende invalshoeken. Kwaliteitsvol onderwijs moet volgens sommigen vooral resultaten afleveren, kwaliteitsvol onderwijs moet volgens anderen sociale mobiliteit creëren, kwaliteitsvol onderwijs moet socialiseren, emanciperen en een economisch perspectief hebben en er moet een balans zijn tussen die perspectieven enz. Door met verschillende brillen naar het onderwijs te kijken, hopen we nieuwe antwoorden te vinden.

En wat vindt de Vlor? Kwaliteit is alleszins meer dan het bereiken van leerresultaten. De Vlor heeft hierover een advies gemaakt een jaar geleden 'onderwijskwaliteit in breed perspectief'.

Vandaag lichten we hieruit vier kernthema's die te maken hebben met kwaliteitsvol onderwijs en waarbij we vandaag de vraag stellen of we het momentum van wat we meegemaakt, ondervonden hebben in de coronacrisis niet moeten gebruiken om een boost hieraan te geven: laat ons de huidige vraagstukken hierrond bekijken en mogelijke oplossingen allemaal met als doel: kwaliteitsvol onderwijs:

1. De sociale rechtvaardigheid in onderwijs
We hoorden van verschillende scholen dat men door corona nu echt aan den lijve ondervonden heeft wat ongelijkheid betekent, waar verdoken armoede is : de ene kinderen kregen thuiswerkende ouders en discussies over al of niet een zwembad, de andere zaten met werkloze ouders, konden met moeite of niet online les volgen en haakten soms af. Is er een boost nodig? Ook het vraagstuk van inclusief onderwijs past hierin.
2. Bereidt het onderwijs voldoende voor op de arbeidsmarkt?
Niet de discussies dat kwaliteitsvol onderwijs ook algemeen vormend moet zijn- dat inzicht delen we al lang maar hoe verhoudt het onderwijs zich t.o.v. de veranderende arbeidsmarkt, zeker nu dat die zo volatiel is – moet het onderwijs- en arbeidsmarktbeleid niet meer in elkaar haken zodat iedereen een plaats heeft in die twee werelden?
3. Wat is de beste strategie om te onderwijzen?
Dat sluit aan bij het debat over de dalende leerresultaten. Wat moet de leraar kennen, kunnen in en in welke omgeving best?
4. Het mentaal welzijn van iedere leerling moet mee in het vizier van onderwijs
Ook hier delen we al lang het inzicht dat leren en welzijn hand in hand gaan voor kwaliteitsvol onderwijs. Maar ook hier heeft de coronacrisis het belang van mentaal welzijn blootgelegd. Hoe pakken we dat aan en moeten we ook hier niet meer over het muurtje kijken en de hand reiken naar andere actoren naast het schoolteam?

Thema's waar de stafmedewerkers vanuit een helikopterperspectief kijken naar die rode draad binnen de Vlor doorheen de jaren van advisering. Daarna een insteek met grote kaders vanuit de wetenschap of beleid en een getuigenis vanuit het onderwijsveld die het allemaal moeten waarmaken en ten slotte een debat met disputanten en jullie: wat moet er verder gebeuren: 'boosteren' of niet?

Hiermee gaan we aan de slag komend anderhalf uur. De werkwijze van de Vlor in een notendop en op het kruispunt tussen praktijk, wetenschap en beleid. Ik wens ieder een boeiende dialoogsessie met verrijkende inzichten en wie weet aanzetten tot een vernieuwd sociaal contract.